

Referat fra møde i Arbejdsgruppen for Kartoffler d. 31/08-2023

Mødeform: Online

Deltagere:

Fra erhvervet: Kim Madsen (Danespo) Søren O. Jørgensen (Unipatatas), Paul Lauritsen (Præbasisavler), Preben Kloster (Basisavler), Carl Heiselberg (Danske Kartoffler),

Fra SEGES: Lars Bødker

Fra Fødevarestyrelsens laboratorie: Ole Søgaard Lund

Fra Landbrug & Fødevarer: Søren Thorndal Jørgensen

Fra Landbrugsstyrelsen: Kristine Riskær, Nana Rask, Thomas Hundebøl Thomsen, Marie-Louise Hinsch Teglgård Nielsen, Sabine Fennefoss Bye & Sara Godthaab Dilling

Fraværende: Christina Feder (KMC), Mogens Nicolaisen (AU)

1. Velkomst ved Kristine Riskær

Kristine bød velkommen og orienterede om personaleændringer i Planter og Biosikkerhed. Nana Rask er i foråret tiltrådt som ny teamleder i Augustenborg for Team Plantetilsyn, mens Kristine Bech Klindt er tiltrådt som teamleder i København for Team Planteregulering. Kristine Bech Klindt har arbejdet som jurist i enheden i mange år, og kender derfor godt til området.

2. Orientering fra Landbrugsstyrelsen

a. Præsentation af forslaget om Nye Genom Teknikker (NGT)

Morten Storgaard introducerede og præsenterede Kommissionens forslag om planter frembragt med Nye Genom Teknikker.

Han fortalte om, hvad klassisk GMO er, og om de forskellige typer af ændringer i et genom, man kan lave med NGT, eks. CRISPR (også kaldet "gen-saksen").

Kommissionens forslag skal bidrage til EU's strategier: Den Grønne Pagt og Jord-til-Bord. Forslaget har været under udvikling siden april 2021, og Kommissionen har lavet en række undersøgelser, som danner grundlag for forslaget.

Forslaget er opdelt i fire kapitler: generelle bestemmelser, NGT-1 planter, NGT-2 planter og afsluttende bemærkninger.

NGT-1 planter er ækvivalente med konventionel forædling, mens

NGT-1 planter er defineret ved, at disse planter også kunne være frembragt ved konventionel forædling. Såfremt det kan verificeres af en medlemsstats eller EFSA, at en plante er en NGT-1 plante kan denne frit markedsføres i hele EU. Medlemsstaterne kan

således ikke indføre geografiske dyrkningsundtagelser og bestemme at en NGT-1 plante ikke må markedsføres i deres land.

Kommissionen laver et offentligt register med oversigt over de verificerede NGT-1 planter, og det skal fremgå af sortslisten såfremt en sort er frembragt med NGT-1. NGT-1 formeringsmateriale og frø skal mærkes ved overdragelse til tredjemand.

NGT-2 planter er ikke ækvivalente med konventionel forædling. NGT-2 planter er fortsat omfattet af den strenge GMO-regulering. Forslaget indeholder dog en række incitamentter for små og mellemstore virksomheder (SMV'er) fsva. NGT-2 planter, bl.a. er disse fritaget fra visse gebyrer, og deres ansøgning kan komme på et "fast track". Disse incitamentter gælder dog ikke, hvis den egenskab, som er frembragt, er herbicidtolerance.

LBST gør opmærksom på, at for NGT-1 planter er der i forslaget sat en nukleotidgrænse på 20, og da kartoffelplanten er tetraploid og har 24 nukleotider, vil kartofler som de forsøgsudsætninger der ligger hos KMC i givet fald være NGT-2 planter, og vil fortsat være omfattet af den strengere GMO-regulering.

Der blev stillet spørgsmål til detektionsmetoder. Det er ikke muligt at detektere NGT-1, idet samme ændringer kunne være opstået ved konventionel forædling, men NGT-2 burde være muligt, men metoden er ikke udarbejdet endnu.

Se vedhæftede PDF med Mortens præsentation.

b. Dialog om PRM-forslaget

LBST spurgte ind til erhvervets erfaring eller kendskab til standard materiale på læggekartofler. Standardmateriale er ikke noget, erhvervet har bekendtskab til.

I forhold til true potato seeds (TPS), er det ikke noget, der bliver brugt i DK. NL har et program, der forsker i processen.

Udfordringerne nu er, at der er problemer med at holde dem sortsrene, få produktionen til at fungere samt at få en reel mark ud af TPS

c. Præsentation af foreløbige resultater af avlskontrollen

LBST præsenterede foreløbige resultater af avlskontrollen.

I præbasis avlen er det sortben og fremmedsort, der driller.

Mængden af sortben går op og ned fra sæson til sæson. Mængden af fremmedsort har ligget højt de sidste to sæsoner.

I basisavlen er en lille del nedklassificeret. Mængden af virus svinger over sæsonerne, men sortben driller ikke så meget i basisavlen. Primær kassationsårsag er afmelding af avl, der i stedet går til konsum eller stivelsesproduktion.

d. Endelig resultat af avlskontrol i Tast selv

Der har været udfordringer med at få det sat i gang i 2023. Det er sat på listen med ændringer til næste år. Resultater bliver udsendt på mail til avlere, og erhvervet kan derfor indhente resultaterne hos den enkelte avler.

Erhvervet udtrykte ærgrelse over, at det endelige marksynsresultat ikke kan lægges i Tast selv - ALM. Det giver udfordringer ift. at indhente de relevante informationer fra de individuelle avlere, der skal bruges i videre afsætning af læggekartoflerne.

e. **Drøftelse om konsekvenser af høj forekomst af coloradobiller i private haver.**

Sociale medier har vist mange fund af coloradobiller. Særligt Gram Slot er ramt af coloradobiller i deres kartoffelmarker. I det sydlige Danmark er coloradobiller generelt til stede i økologisk drift, og bekæmpelsesmidler er ikke godkendt.

LBST fortalte, at det er svært at vende det blinde øje til en stigning af coloradobiller, og at der har været genovervejelser om beslutningen om ikke at registre private fund af billen.

Erhvervet informerede om, at de ikke har set coloradobiller i nogen af de marker, de har gået i - heller ikke økologiske marker. Det ser ud til, at billerne ikke forekommer nord for Kolding. Udfordringen er, at mange tredjelandes importregler omtaler coloradobillen på den ene eller anden måde. Hvis alle private fund af billen registreres, kan det give et billede af, at den professionelle læggekartoffelavl er påvirket, hvilket ikke er tilfældet pt. Det kan få utilsigtede eksportmæssige konsekvenser.

Det, der er bekymrende, er, at mængden på Gram Slot er så stor, at der er stor sandsynlighed for, at biller kan overvintre og give yderligere problemer næste år.

SEGES har allerede kontakt med Gram Slot og er i dialog om mulige bekæmpelsesmetoder for økologer. Det er også i erhvervets interesse, at økologerne vil forsøge at bekæmpe billen.

Lars Bødker vil gå videre med en ansøgning om bekæmpelsesmidler til økologiske marker til Miljøstyrelsen og kontakte LBST efter behov.

LBST holder øje med udviklingen i forekomsten.

LBST har i år modtaget få anmeldelser fra private i hhv.

Sønderjylland, Langeland og Vejleområdet.

Det er set to coloradobiller under marksyn i hhv. Sønderjylland og på Tåsinge.

f. **GLM6 – Krav om jorddække**

Der er ikke pløjeforbud ved GLM6, så længe der sås nyt plantedække senest fire uger efter jordbearbejdningen.

GLM6 stiller ikke krav om hvad plantedækket må bestå af, kun at det ikke må være pløjet sort/bar jord. Arealer, hvor der er høstet kartofler indenfor det forudgående år er undtaget, dvs. her kan der pløjes og plejes hele vinteren.

LBST har undersøgt muligheden for at få kartofler undtaget for de nye GLM6 krav.

En sådan undtagelse fra CAP-reformen skal fremlægges for, og forhandles i EU-Kommissionen. Før LBST kan forsvare at fremsende anmodning om undtagelse, skal undtagelsen være velbegrunderet og veldokumenteret med skriftlige videnskabelige kilder.

LBST har aftalt med SEGES at de følger op på sådan dokumentation. En evt. undtagelse kan tidligst ske fra 2025, hvilket betyder, at erhvervet ikke er undtaget GLM6 kravene i sæson 23' og 24'.

g. Lug ud i lovgivningen

Lug ud i lovgivningen er et projekt som fødevareminister Jacob Jensen har udrullet. Dette giver erhvervet mulighed for at indsende input og forslag om lovgivning og regler, der er forældede, unødigt besværlige eller andet. Det kan f.eks. være alt det løse, der generer til dagligt. Der er ikke tale om forslag til ny regulering eller forslag, som vedrør EU-regler.

Fødevareministeriet har også inviteret en bred kreds af interessenter til kick-off møde omkring kampagnen den 22. september. I kan melde jer til møde 22 sep. enten via link i invitation eller sige det til Planter og Biosikkerhed.

Forslag kan indsendes til lugud@fvm.dk. Postkassen er åben i 3-4 måneder, men forslag sendt ind efter 08/09 vil ikke blive behandlet lige så grundigt, da disse ikke vil blive gennemgået på mødet den 22. september.

Erhvervet kan også vælge at melde direkte til LBST og holde et bilateralt møde.

h. Skrivebordsøvelse med relevant skadegører

Øvelsen finder sted den 14. september på Augustenborg Slot fra kl. 10 til 14. Regitze Charmac, der er beredskabsansvarlig i LBST, kommer og faciliterer. Regitze kommer fra Fødevarestyrelsen, hvor hun har arbejdet med udbrud af husdyrsygdomme.

Det er kun enkelte fra LBST, der kender øvelsens indhold.

Formålet med øvelsen er, at vi i fællesskab og fra alle sider belyser problemstillinger og udfordringer ved et

karantæneskadegørerudbrud. Derfor er både LBST, erhvervet, Fødevarestyrelsens laboratorie og kontrol inviteret til øvelsen.

i. Tolerancekrav for fremmedsort ved indledende marksyn

Lempelse af tolerancer for fremmedsort ved indledende marksyn er implementeret ved marksyn af præbasis avlen i 2023.

Ændringen er blevet brugt i 2023 sæsonen, og det har forhindret nedklassificering ved indledende marksyn.

Vi skal tage stigningen i forekomsten alvorligt og forfølge udviklingen.

3. Orientering/input fra erhvervet

a. **Forhøjet virus i præbasisavl 2023**

Der er i 2023 set forhøjet mængde virus i præbasis med oprindelse i PB1. Det kan ikke udelukkes, at det stammer fra miniknoldproduktionen fra 2021 på Agersø, men det er ikke sikkert. Der bliver ikke testet for virus i miniknolde eller i PB1, og derfor er smittested en formodning blandt flere.

Erhvervet efterspurgte en krydstestning for virus i miniknoldproduktionen i år.

LBST vil gerne udtage prøverne i forbindelse med bakterieanalyse af miniknoldene. Det vil være en rekvireret opgave med faktura til erhvervet.

LBST afventer melding fra erhvervet om, hvorvidt der skal udtages virusprøver, og i hvilket omfang samt mønster der ønskes testet.

LBST har en kontrolinstruks på kontrol af produktionsfaciliteter samt syn af miniknolde. Der tjekkes hvert år for fangplader og utætheder. LBST har kontrolrapporter fra kontrollerne samt kvalitetsstyringshåndbog fra Agersø, der beskriver produktion og faciliteter. LBST har observeret, at kerneplanter bliver leveret over en længere periode, hvilket giver øget trafik ind og ud af væksthuse. I vækstperioden har der også været besøgende fra erhvervet i væksthuse. På nuværende tidspunkt er det dog ikke muligt at klarlægge årsagen til den høje forekomst af virus.

b. **Testkrav af kerneplanter – manglende beskrivelse af procedure når der hjemtages in vitro planter til kerneplantesamlingen.**

Erhvervet efterlyste følgende procedurer:

- i. Procedure for hjemtagning af planter der overholder bekendtgørelses krav, dvs. som har samme testkrav som i DK.
- ii. Procedure for hjemtagning af planter, der ikke overholder bekendtgørelses krav, dvs. fra andre lande der ikke stiller samme testkrav
- iii. Procedure for test af planter, der stammer fra dansk forædling, dvs. planter fra back-up samlingen, som jo stammer fra samme plante som planterne i kerneplantesamlingen.

Testkravene til optagelse af kerneplanter i kerneplantesamlingen er fastsat i bekendtgørelsen.

Erhvervet efterlyste skriftligt materiale med information om den helt lavpraktiske håndtering.

LBST ændrer testkravene i bekendtgørelsen fra 01/01- 2024. Krav om biologiske test udgår, mens øvrige testkrav synkroniseres med de krav, Nederlandene stiller.

LBST kan lave vejledninger, der beskriver kravene i bekendtgørelsen, men kan ikke skrive procedurer for, hvordan kerneplanterne skal håndteres ved hjemtagelse. Det skal erhvervet gøre i samarbejde med TystofteFonden.

LBST vil gerne kontakte TystofteFonden med henblik på at opstarte en arbejdsgruppe med repræsentanter fra hhv. erhvervet og TystofteFonden. Både Fødevarestyrelsens laboratorie og LBST vil gerne bistå arbejdet med kvalitetssikring.

Erhvervet efterspurgte en permanent autorisation til back-up samlingen hos Danespo og opfordrede LBST til at kigge ind i, hvilke muligheder der er.

c. **Opdatering af backup samling af den nationale meristembank**

I forbindelse med ovenstående punkt meddeler LBST TystofteFonden omkring opstart på en løbende opdatering af back-up samlingen hos Danespo.

4. Evt.

- a. Erhvervet påtalte, at meristembanken hos TystofteFonden har problemer. Der er mange sorter, der enten ikke bliver lavet, eller at der ikke bliver lavet nok af dem. Der er derfor mangel på nogle sorter.

Erhvervet efterspurgte en mulighed for at lave en 5. generation i præbasis for at gøre op for manglen.

Opfølgning: LBST har undersøgt muligheden. Kommissionens gennemførelsesdirektiv 2014/21, artikel 2, stk. 1, litra f), tillader ikke, at der oprettes en 5. generation.

- b. Information om ny-implementeret procedure på kørsel på rekvirerede prøver blev efterspurgt af erhvervet. LBST sender information om dette separat fra referatet.
- c. Fødevarestyrelsens laboratorie introducerer qPCR for detektion af ring- og brunbakteriose. Testen gør det muligt at lave en bekræftende undersøgelse hurtigere.
- d. Sabine har lavet en oversigt over tolerancekrav på læggekartofler i EU sammenlignet med DK. Se vedhæftede fil.

Næste møde afholdes 20. marts 2024 på Augustenborg Slot kl. 10-15.